

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sisteminde Yapılan Değişiklikler Hakkında

BFS - 2012/10
İstanbul, 05.07.2012

Bireysel Emeklilik Sisteminde (BES) uygulama değişiklikleri yapan 6327 sayılı Kanun 29.06.2012 tarih ve 28338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanun'un temel amacı, BES'e yönelik mevcut teşvik sisteminin temelini oluşturan, ödenen katkı paylarının gelir vergisi matrahından indirilmesi uygulamasının etkin şekilde çalışmaması nedeniyle, mevcut sistem yerine sistemdeki katılımcıların doğrudan devlet katkısı yöntemi ile daha etkin bir şekilde teşvik edilmesi şeklinde belirlenmiştir. Bu nedenle, BES sisteminin teknik uygulamaları yanında, Gelir Vergisi Kanunu'nda da gerekli değişiklikler yapılmıştır.

BES sistemi ile Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değişiklikler ana hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir.

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN TEMEL DEĞİŞİKLİK:

4632 sayılı "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'na" 6327 sayılı Kanun'un 29.maddesi ile bir ek madde eklenmiştir. Bu suretle, işveren tarafından ödenenler hariç, katılımcı adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı paylarının % 25'ine karşılık gelen tutarın, Devlet tarafından ek olarak katılımcı adına ödenmesi hüküm altına alınmıştır.

Devlet katkı payları, Hazine Müsteşarlığının bütçesine konulan ödenekten katılımcıların ilgili hesaplarına şirketler aracılığıyla aktarılacak üzere emeklilik gözetim merkezine ödenecektir. Katkı payı ödemelerinden ayrı olarak takip edilecek olan bu katkı payları, Müsteşarlıkça belirlenen yatırım araçlarında yatırıma yönlendirilecektir.

Ayrıca, Devlet katkısı tutarının hesaplanmasına esas teşkil eden katkı paylarının toplamı, ilgili takvim yılına ait hesaplama ilişkin dönemin sona erdiği tarihte geçerli brüt asgari ücretin hesaplama dönemine isabet eden toplam tutarını aşamayacaktır.

Uygulamanın yürürlük tarihi 01.01.2013 olarak belirlenmiştir.

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN VERGİ DÜZENLEMELERİ:

Gelir Vergisi Kanununda yapılan düzenlemeler aşağıda belirtilmiştir.

- Mevcut uygulamada sistemden çıkış halinde vergi kesintisi, kişiye geri ödenen toplam tutar üzerinden yapılmaktadır. Çok sayıda ihtilaf yaratan bu uygulama değiştirilmiştir. Yerine, kişinin birkimini alarak sistemden çıkması halinde vergi kesintisinin **sadece irat, yani elde edilen gelir tutarı** üzerinden yapılması esası

getirilmiştir. Bunun için, Gelir Vergisi Kanunu 75.maddeye eklenen bir fıkra ile, geri ödemelerin içerdiği irat tutarı menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır.

- Yürürlük tarihi 6327 sayılı Kanun'un yayım tarihinden iki ay sonra olarak belirlenen bu uygulamaya paralel olarak, stopaj matrahının tespitinde uygulanan % 25 istisna da kaldırılmıştır.
- Ayrıca, kişilerin BES için ödediği katkı paylarının **gelir/ücret vergi matrahlarından** indirme uygulaması kaldırılmaktadır. **01.01.2013 tarihinde** yürürlüğe girecek olan bu uygulama için şirketlerin ilgili bölümlerinin ücret bordrolarının tanziminde bu hususa dikkat etmeleri gerekmektedir.
- Bundan böyle BES uygulamasında, sistemden çıkan katılımcılara yapılan toplam ödemelerin sadece iratlara ait kısmı üzerinden stopaj yapılacak olması nedeniyle, 07.10.2001 tarihinden sonra düzenlenen BES ve şahıs sigorta poliçeleri ile ilgili olarak bu Kanun'un yayınlanmasından önce sistemden çıkmış ve anapara üzerinden de vergi ödemiş olanlara, ödedikleri fazla verginin iadesi imkanı getirilmiştir. **29.08.2012 tarihinden itibaren yürürlüğe** girecek olan bu imkandan, **29.08.2012 tarihinden itibaren bir yıl içerisinde istifade etmek gerekmektedir.** Hak sahipleri bu sürede tevkifatın yatırıldığı vergi dairesine başvuracak olup, konu hakkında dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartı bulunmaktadır.
- Şirketler tarafından çalışanlar adına ödenecek BES katkı paylarının **doğrudan gider yazılmasında mevcut sınır aylık brüt ücretin % 10'dur. Bu Kanun ile sınır brüt ücretin % 15'i seviyesine çıkartılmaktadır.** Ancak bu konuda, asgari ücretin yıllık tutarının aşılması sınıırı devam etmektedir.
- Keza, BES dışındaki şahıs sigortalarına ödenen primlerin indirimindeki mevcut sınır aylık brüt ücretin % 5'inden % 15'ine çıkartılmaktadır. Ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortalarına ödenen primlerin matrahtan indirim oranı % 100'den % 50'ye düşürülmüştür. Bu konuda da, asgari ücretin yıllık toplamını aşmama sınıırı devam etmektedir.
- Yukarıda belirtilen oransal değişimler **01.01.2013 tarihinden itibaren** yürürlüğe girecektir.

EMEKLİLİK YATIRIM FONLARINA İLİŞKİN DÜZENLEME:

4632 sayılı "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun" 17. maddesinde 6327 sayılı Kanun'un 25.maddesi ile **01.01.2013 tarihinden itibaren** yürürlüğe girmek üzere aşağıdaki değişiklik yapılmıştır.

"Fon malvarlığı rehnedilemez, portföye ilişkin olarak yapılan işlemler haricinde teminat gösterilemez, üçüncü şahıslar tarafından haczettirilemez ve iflas masasına dahil edilemez."

"Şirket, Kurul tarafından belirlenen türlerden olmak üzere para ve sermaye piyasası araçlarından, kıymetli madenlerden veya Kurul tarafından belirlenen diğer yatırım araçlarından

oluşan farklı portföy yapılarına sahip en az üç fon kurmak zorundadır. Fon kuruluşuna, şirketlerin katılımcılarına diğer şirketlerin fonlarını sunmasına ve fon portföy sınırlamalarına ilişkin ilkeler ile fon portföyündeki varlıkların değerlendirilmesine ilişkin esas ve usuller Müsteşarlığın uygun görüşü alınarak Kurul tarafından belirlenir."

"Kurul, fon payı alım satımının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından günlük alım satım kurları ilan edilen yabancı paralar üzerinden yapılmasına izin verebilir. Bu kapsamda yapılacak izin başvurularının değerlendirilmesinde Müsteşarlığın ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının görüşü alınır."

Bu durumda BES şirketlerinin para ve sermaye piyasası araçları, kıymetli maden ve SPK tarafından belirlenen yatırım araçlarından oluşan farklı portföy yapılarına sahip **en az üç fon** kurma zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu suretle, Devlet katkısı ve getirilerinden hak kazanılan tutarların sistemden ayrılma veya emeklilik durumunda katılımcıya ödenmesine, yani katılımcının tasarrufuna geçmesine kadarki sürede fonlarda değerlendirilmesi imkanı getirilmiştir.

Devlet katkısı ve getirilerinin katılımcının tasarrufuna geçiş süreleri aşağıdaki gibidir.

- En az 3 yıl sistemde kalanlar Devlet katkısı ve getirilerinin % 15'ini,
- En az 6 yıl sistemde kalanlar Devlet katkısı ve getirilerinin % 35'ini,
- En az 10 yıl sistemde kalanlar Devlet katkısı ve getirilerinin % 60'ını,
- Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat veya malûliyet nedeniyle ayrılanlar tamamını

almaya hak kazanacaktır.

Böylece, tasarruflarını para, sermaye piyasası araçları ve kıymetli madenler gibi çeşitli alternatif yatırım araçlarında değerlendirmek isteyen kişilerin emeklilik yatırım fonları vasıtasıyla bu tür yatırımları yapabilmek imkanları bulunmaktadır.

Ayrıca yatırım fonu payı alım satımı Merkez Bankasınca ilan edilen yabancı paralar cinsinden de yapılabilecektir.

ÖZEL SANDIKLARIN BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE AKTARILMASI:

Üyelerine veya çalışanlarına emekliliğe yönelik taahhütte bulunan dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu veya sair ticaret şirketindeki emekliliğe yönelik birikim ve taahhütlerin, "5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun" geçici 20.maddesine göre SGK'ya devri zorunludur. Söz konusu maddeye göre yapılacak değerlendirme ve devir işleminden sonra, değerlendirilmiş peşin değeri aşan birikimlerin kalması halinde, bu tutarların arzuya bağlı olarak bireysel emeklilik sistemine aktarımı imkanı getirilmiştir.

Kısmen veya tamamen yapılabilecek bu aktarım 31.12.2015'e kadar tamamlanmalıdır. Bu suretle bireysel emeklilik sistemine aktarılan tutarlar gelir vergisinden istisna tutulmuştur.

Bireysel emeklilik sistemine aktarılan tutarlar, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerince daha önce gider kaydedilmemişse, aktarıldığı yılın ticari kazancının tespitinde dikkate alınacaktır.

Arkan & Ergin